

Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych a koszty życia

Główne wnioski i rekomendacje

1. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w październiku 2021 r. były o **6,8% wyższe** niż w analogicznym okresie przed rokiem, natomiast w listopadzie 2021 r. były o **7,8%** wyższe niż rok wcześniej. GUS poda dane za grudzień 15 stycznia 2022 roku. W chwili obecnej szacuje się, że inflacja w grudniu może wynieść 8,2%-8,5%. **Ponad 56% gospodarstw domowych oceniło pod koniec 2021 r., że siła nabywcza ich dochodów spadła**, podczas gdy w 2015 r. odsetek ten wynosił ok. 35%.

2. W październiku 2021 r. bardziej niż w poprzednich miesiącach wzrosły ceny większości towarów i usług konsumpcyjnych (**najbardziej wzrosła cena pieczywa - o 9,4%, cukru - o 11,4%, z kolei mięso drobiowe było droższe o 18% niż rok wcześniej**). W październiku bardziej niż w poprzednich miesiącach wzrosły też ceny związane z mieszkaniem (**cena wywozu śmieci wzrosła o 18,5%**) i z transportem (**cena benzyny wzrosła o 31%**).

Z kolei w listopadzie w porównaniu z miesiącem analogicznym poprzedniego roku ceny transportu wzrosły o **24,1% (cena benzyny wzrosła o 34,1%)**, ceny w zakresie mieszkania były wyższe o **9,5% (cena wywozu śmieci wzrosła o 16,7%)**, a żywność wzrosła o **6,3% (cena pieczywa wzrosła o 12,4%, cukru o 19,4%, z kolei mięso drobiowe było droższe o 23,7% niż rok wcześniej)**.

3. Po waloryzacji z marca 2021 roku największy odsetek osób pobierających emerytury (18,8%) pobiera świadczenia w przedziale od 1 800,01 zł do 2 200,00 zł. Blisko 23% rent z tytułu niezdolności do pracy, wypłacanych po waloryzacji w marcu 2021 r., mieściło się w przedziale od 900,01 zł do 1 200,00 zł. Podwyżki cen towarów i usług konsumpcyjnych uderzają szczególnie mocno w te osoby. **Rekomendujemy, aby dokonać nowelizacji art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie zasad waloryzacji rent i emerytur w celu urealnienia wysokości rent i emerytur**. Przepis ten powinien stanowić, że wskaźnik waloryzacji to średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim roku kalendarzowym zwiększony o co najmniej 50% (a nie tak jak obecnie - o 20%) realnego wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym. W 2021 roku emerytom i rencistom została wypłacona tzw. 14 emerytura, lecz świadczenie to miało charakter incydentalny, jednorazowy i w perspektywie długofalowej nie przyniesie poprawy sytuacji materialnej osób otrzymujących niskie świadczenia emerytalne i rentowe. OPZZ proponuje wprowadzenie rozwiązań systemowych, takich jak wyższa waloryzacja świadczeń.

4. W celu poprawy sytuacji ekonomicznej emerytów w kontekście wysokiej inflacji OPZZ domaga się ponadto, aby wdowie lub wdowcowi pobierającemu świadczenie emerytalne przysługiwało dodatkowo 50 procent emerytury zmarłego małżonka, co będzie rozwiązaniem korzystniejszym, niż w dotychczas obowiązujących przepisach. Proponowane rozwiązanie odczuwalnie poprawi sytuację materialną jednoosobowych gospodarstw emeryckich.

5. W celu poprawy sytuacji materialnej emerytów proponujemy również, by minimum socjalne stało się podstawą do kształtowania minimalnej emerytury. Instytut Pracy i Spraw Socjalnych przyjął, że poziom wydatków, które są dolną granicą godziwego poziomu życia, wyznacza minimum socjalne. Minimalna emerytura nie powinna być zatem niższa niż minimum socjalne. Emerytura minimalna wynosi aktualnie 1250 zł brutto (1066 zł netto), podczas gdy minimum socjalne dla jednoosobowych gospodarstw emeryckich wynosi 1191 zł netto. Emerytura minimalna jest zatem niższa o 125 zł od minimum socjalnego.

6. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w czasie pandemii w 2020 r. wzrósł do 5,2 proc., a więc o ok. 378 tysięcy osób ogółem. **Liczba Polaków żyjących poniżej minimum egzystencji liczyła ok. 2 mln osób, w tym 410 tysięcy dzieci. Wzrost cen towarów i usług odbija się negatywnie zwłaszcza na tych osobach.** W celu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu polityka społeczna powinna zapewniać świadczenia pieniężne na odpowiednim poziomie, które są regularnie waloryzowane. Wsparcie finansowe powinno być ponadto uzupełnione o dobrej jakości usługi publiczne. Wartość minimum egzystencji w 2020 r. dla rodziny z jednym młodszym dzieckiem wyniosła na 1 590,60 zł (530,20 zł na osobę). W gospodarstwie 1-osobowym, dla osoby w wieku produkcyjnym minimum to oszacowano na 641,74 zł, zaś dla samotnego emeryta na 609,65 zł. W rodzinie z trójką dzieci minimum egzystencji oszacowano na 2 872,29 zł (574,46 zł na osobę).

7. Rok 2021 był rokiem przeprowadzenia kolejnej, po roku 2018, weryfikacji kryteriów dochodowych w pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. Od spełnienia kryterium dochodowego uzależnione jest przyznanie m.in. prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do tego zasiłku. Jeśli utrzyma się dynamika wzrostu cen, to ustalone w 2021 roku kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej i kwoty świadczeń rodzinnych będą w latach 2022-2024 rążąco nieadekwatne i niskie. W związku z powyższym OPZZ opowiada się za weryfikacją kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń w pomocy społecznej i kwot świadczeń rodzinnych lub wprowadzenie mechanizmu jego korygowania. Rekomendujemy ponadto, aby propozycja kryteriów dochodowych w pomocy społecznej uwzględniała pełny próg interwencji socjalnej oraz skumulowany, prognozowany wskaźnik inflacji na kolejne 3 lata. Próg interwencji socjalnej jest ustalany w oparciu o koszyk dóbr i usług opracowany na podstawie minimalnych norm spożycia, minimalnych okresów użytkowania dóbr oraz minimalnego zakresu korzystania z usług.

1. Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych - dane za październik i listopad 2021

Dane za październik

Główny Urząd Statystyczny w raporcie pt. "Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju w październiku 2021 roku" podaje, że wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w październiku 2021 roku był najwyższy od dwudziestu lat. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w październiku były o **6,8%** wyższe niż w analogicznym okresie przed rokiem. W październiku br. bardziej niż w poprzednich miesiącach wzrosły ceny większości towarów i usług konsumpcyjnych, w tym ceny związane z mieszkaniem, z transportem oraz ceny żywności i napojów bezalkoholowych.

Znacznie droższy niż przed rokiem był m.in. cukier (o 11,3%) oraz oleje i tłuszcze – przeciętnie o 10,6% (w tym ceny margaryny i innych tłuszczów roślinnych wzrosły o 18,7%, a ceny masła – o 7,0%). Więcej niż w październiku ub. roku płacono także m.in. za pieczywo (o 9,4%), warzywa (o 8,3%), kasze i ziarna zbóż (o 6,1%), ryż (o 5,5%) oraz mąkę (o 5,0%). Podniesiono również ceny artykułów z grupy mleko, sery i jaja – przeciętnie o 4,9% (w tym wyższe były ceny jaj – o 9,6%, jogurtów – o 5,0%, mleka – o 4,4% oraz serów i twarogów – o 4,2%, a także śmietany – o 3,1%). Konsumenci płacili więcej niż rok wcześniej także za ryby i owoce morza (o 4,8%) oraz za mięso – przeciętnie o 3,8% (spośród artykułów w tej grupie dużo więcej płacono za mięso drobiowe – o 18,8%, którego ceny spadły przed rokiem o 4,8%; podrożało także mięso wołowe – o 9,1%. Makarony i produkty makaronowe były droższe o 3,6%.

Wzrost cen towarów i usług związanych z mieszkaniem w skali roku był wyższy niż w poprzednich miesiącach i wyniósł 8,1%. Za użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii konsumenci płacili o 9,0% więcej niż przed rokiem i był to wzrost najwyższy od dwunastu lat. W największym stopniu wzrosły opłaty za wywóz śmieci – o 18,5%. Podniesiono także ceny nośników energii – przeciętnie o 10,5%, w tym znacznie więcej niż w październiku ub. roku płacono za opał – o 18,3%, gaz – o 16,1% (wobec spadku jego cen o 4,2% w skali roku w październiku ub. roku) oraz energię elektryczną – o 9,5%; droższa była także energia cieplna – o 3,2%. Więcej niż przed rokiem płacono za usługi kanalizacyjne (o 5,7%) oraz za zaopatrywanie w wodę (o 3,6%). Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w zakresie wyposażenia mieszkania i prowadzenia gospodarstwa domowego wzrosły o 5,3%, tj. najbardziej od ponad dwudziestu lat.

Podniesiono ceny paliw do prywatnych środków transportu – o 33,9%, w tym więcej płacono za gaz ciekły – o 53,1%, olej napędowy – o 34,5% oraz benzynę – o 31,0%. Wyższe niż w październiku ub. roku były ceny usług transportowych – o 5,8% oraz ceny samochodów osobowych – o 3,3%.

Dane za listopad

Główny Urząd Statystyczny w raporcie pt. "Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju w listopadzie 2021 roku" podaje, że ceny były o 7,8% wyższe niż rok wcześniej. GUS poda dane za grudzień 15 stycznia 2022 roku.

W listopadzie w porównaniu z miesiącem analogicznym poprzedniego roku ceny transportu wzrosły o 24,1% (cena benzyny wzrosła o 34,1%), ceny w zakresie

mieszkania były wyższe o **9,5%** (cena wywozu śmieci wzrosła o **16,7%**), a żywność wzrosła o **6,3%** (cena pieczywa wzrosła o **12,4%**, cukru o **19,4%**, z kolei mięso drobiowe było droższe o **23,7%** niż rok wcześniej).

Znacznie droższy niż przed rokiem był m.in. cukier (o 19,4%) oraz oleje i tłuszcze – przeciętnie o 15,7% (w tym ceny margaryny i innych tłuszczów roślinnych wzrosły o 21,7%, a ceny masła – o 11,6%). Więcej niż w listopadzie 2021 r. płacono także m.in. za pieczywo (o 12,4%), warzywa (o 7,7%), ryż (o 7,2%) oraz mąkę (o 8,7%). Podniesiono również ceny artykułów z grupy mleko, sery i jaja – przeciętnie o 6,5% (w tym wyższe były ceny jaj – o 10,5%, jogurtów – o 5,6%, mleka – o 6,6% oraz serów i twarogów – o 6,0%). Konsumenci płacili więcej niż rok wcześniej także za ryby i owoce morza (o 6,5%) oraz za mięso – przeciętnie o 5,3% (spośród artykułów w tej grupie dużo więcej płacono za mięso drobiowe – o 23,7%, podrożało także mięso wołowe – o 14,2%. Makarony i produkty makaronowe były droższe o 4,0%.

Wzrost cen towarów i usług związanych z mieszkaniem w skali roku był wyższy niż w poprzednich miesiącach i wyniósł 9,5%. Za użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii konsumenci płacili o 10,7% więcej niż przed rokiem i był to wzrost najwyższy od dwunastu lat. W największym stopniu wzrosły opłaty za wywóz śmieci – o 16,7%. Podniesiono także ceny nośników energii – przeciętnie o 13,6%, w tym znacznie więcej niż w październiku ub. roku płacono za opał – o 37,4%, gaz – o 17,5% oraz energię elektryczną – o 9,5%; droższa była także energia cieplna – o 4,3%. Więcej niż przed rokiem płacono za usługi kanalizacyjne (o 6,1%) oraz zaopatrywanie w wodę (o 4,0%). Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w zakresie wyposażenia mieszkania i prowadzenia gospodarstwa domowego wzrosły o 5,4%, tj. najbardziej od ponad dwudziestu lat.

Podniesiono ceny paliw do prywatnych środków transportu – o 36,6%, w tym więcej płacono za gaz ciekły – o 53,2%, olej napędowy – o 36,9% oraz benzynę – o 34,1%. Wyższe niż w listopadzie 2020 roku były ceny usług transportowych – o 5,1% oraz ceny samochodów osobowych – o 4,6%.

2. Waloryzacja rent i emerytur oraz struktura świadczeń

Po waloryzacji z marca 2021 roku największy odsetek osób pobierających emerytury (**18,8%**) pobiera świadczenia w przedziale od **1 800,01 zł do 2 200,00 zł**. Analizując wysokość emerytur nie można pominąć kwestii emerytur niższych niż najniższe - są to przede wszystkim emerytury z nowego systemu. Ich liczba rośnie systematycznie - w marcu 2020 r. było to 285,6 tys. a w marcu 2021 już 314,9 tys. (nastąpił wzrost o 10,3%). Jeśli natomiast chodzi o renty, to blisko **23%** rent z tytułu niezdolności do pracy, wypłacanych po waloryzacji w marcu 2021 r., mieściło się w przedziale **od 900,01 zł do 1 200,00 zł**. W przedziale od 1 200,01 zł do 1 400,00 zł mieści się 16,6% rent. Na taki odsetek wpływają m.in. renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w wysokości najniższej równej 1 250,88 zł.

Podwyżki cen towarów i usług konsumpcyjnych uderzają szczególnie mocno w emerytów i rencistów pobierających niskie świadczenia.

3. Sytuacja materialna gospodarstw domowych

Najnowsze dane na temat sytuacji materialnej gospodarstw domowych dotyczą 2020 roku i zostały ujęte w raporcie Głównego Urzędu Statystycznego pt. "Budżety gospodarstw domowych w 2020 roku", raport poświęcony sytuacji materialnej gospodarstw w br. ukaże się w 2022 roku.

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osiągnęły w 2020 roku wartość 1210 zł i były realnie niższe o 6,5% od wydatków z 2019 roku. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne wyniosły 1165 zł i były realnie niższe o 6,2% w stosunku do 2019 r. Jednocześnie w porównaniu z 2019 r. wzrosły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe oraz użytkowanie mieszkania i nośniki energii, które mają najwyższy udział w strukturze wydatków.

W 2020 r. nadal utrzymywało się relatywnie duże zróżnicowanie przeciętnych miesięcznych dochodów i wydatków pomiędzy grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych. Podobnie jak w latach poprzednich, najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych (2238 zł) oraz przeciętne miesięczne wydatki (1412 zł) na osobę wystąpiły w gospodarstwach osób pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym. W tej grupie gospodarstw domowych – w stosunku do przeciętnej dla ogółu gospodarstw domowych w Polsce – zarówno dochód, jak i wydatki były wyższe, odpowiednio o 16,6% i o 16,8%. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na 1 osobę w 2020 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów. Ich przeciętny dochód na 1 osobę wyniósł 1522 zł i był o 20,7% niższy od średniej ogólnopolskiej (w 2019 r. niższy o 17,7%). Najniższe przeciętne wydatki na 1 osobę odnotowano natomiast w gospodarstwach domowych rolników (840 zł) i były one o 30,6% niższe od średnich wydatków dla gospodarstw ogółem (w 2019 r. – niższe o 27,0%).

Z najnowszego badania przeprowadzonego i opublikowanego pod koniec 2021 roku przez Związek Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce i Instytut Rozwoju Gospodarczego SGH wynika, że aż 86% gospodarstw domowych w Polsce odczuwa wzrost cen bardziej niż zwykle. Ponad 3/4 przedstawicieli gospodarstw domowych ocenia, że obecne koszty utrzymania w skali kraju są „wyraźnie dużo wyższe” lub „znacznie wyższe” niż przed rokiem. Najsilniej wzrost cen odczuwamy w wydatkach na paliwo, żywność i rachunki za gaz i energię.

5. Przeciwdziałanie ubóstwu

Z raportu pt. „Poverty Watch 2021. Monitoring ubóstwa finansowego i polityki społecznej przeciw ubóstwu w Polsce w 2020 r.” opublikowanego przez Polski Komitet Europejskiej Sieci Przeciwdziałaniu Ubóstwu (EAPN Poland) wynika, że wsparcie przewidziane w tarczach antykryzysowych nie zapewniło wystarczającej ochrony socjalnej przed negatywnymi skutkami ekonomicznymi pandemii Covid-19. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce wzrósł do 5,2 proc., a więc o ok. 378 tysięcy osób ogółem. Liczba Polaków żyjących poniżej minimum egzystencji liczyła ok. 2 mln osób, w tym 410 tysięcy dzieci (wzrost o ok. 98 tys.) i 312 tysięcy seniorów (wzrost o ok. 49 tys.). W celu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu polityka społeczna powinna zapewniać świadczenia pieniężne na odpowiednim poziomie, które są regularnie waloryzowane. Wsparcie finansowe powinno być ponadto uzupełnione o dobrej jakości usługi publiczne, np.:

- wsparcie w nabywaniu i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych,
- pomoc w szukaniu i utrzymaniu zatrudnienia,
- zapewnianie opieki nad dziećmi i zależnymi osobami dorosłymi
- dostęp do mieszkalnictwa społecznego i transportu publicznego.
- podaż dobrej jakości usług społecznych (np. asystencja osobista, usługi opiekuńcze) w Polsce jest zbyt niska w stosunku do potrzeb. Wiele samorządów w ogóle ich nie zapewnia